

BESTEMMINGSPLAN NIMMER DOR
GEVOLGEN VOOR GEBIEDSBESCHERMING

GEMEENTE RHEDEN

8 december 2006

110302/OF6/2N1/001402/yp

Inhoud

1	Inleiding	3
	1.1 Aanleiding onderzoek	3
	1.2 Vraagstellingen	4
2	Kaders	5
	2.1 Nieuwbouwproject Nimmer Dor	5
	2.2 Natura 2000 & Natuurbeschermingswet	5
	2.3 Streekplan Gelderland	6
3	Gevolgen voor Natura 2000-gebied Veluwe	8
	3.1 Inleiding	8
	3.2 Gebiedsbeschrijving	9
	3.2.1 Kenmerken Natura 2000-gebied de Veluwe	9
	3.2.2 De omvang van het mogelijk verstoord gebied	10
	3.3 Toename gebiedsbezoek en verwachte effecten instandhoudingsdoelen	11
	3.3.1 Toename 'dagelijks bezoek'	11
	3.3.2 Toename 'recreatief bezoek'	13
	3.3.3 Verwachte effecten op de instandhoudingsdoelen	14
4	Gevolgen voor de Soerense Poort	16
	4.1 De Soerense Poort	16
	4.2 Mogelijke gevolgen van Plan Nimmer Dor	17
5	Conclusies en projectvervolg	21
	5.1 Conclusies	21
	5.2 Projectvervolg	22
6	Bronnen	23
Bijlage 1	Afwegingskader vergunning Natuurbeschermingswet	24
Bijlage 2	Instandhoudingsdoelen Veluwe	25
Bijlage 3	Verstoringsgebieden kernen Veluwezoom	32

1.2

VRAAGSTELLINGEN

In dit onderzoek zijn de gevolgen van het plan Nimmer Dor onderzocht op de bestaande en toekomstige beschermde natuurgebieden in de directe omgeving. De vraagstelling is tweeledig:

1. kunnen door het plan negatieve gevolgen voor het Natura 2000-gebied de Veluwe optreden en zijn deze significant?
2. heeft het plan mogelijke effecten voor de inrichting en het functioneren van de Soerense Poort en zijn deze significant?

HOOFDSTUK 2 Kaders

2.1 NIEUWBOUWPROJECT NIMMER DOR

Het plangebied Nimmer Dor beslaat ongeveer 6 hectare. Het nieuwbouwproject dient plaats te bieden aan 122 woningen. Gerekend vanuit de gemiddelde huishoudengrootte van de gemeente Rheden, zal het hier gaan om een netto toename van ongeveer 300 personen. Met de ontwikkeling van de woonfunctie wordt direct ingespeeld op de woningbehoefte in de gemeente. Uit onderzoek is naar voren gekomen dat de woningvoorraad in de gemeente Rheden tot 2010 jaarlijks met 200 woningen zal moeten toenemen om te voorzien in de lokale vraag.

Naar verwachting zal 90% - 100% van de toekomstige bewoners afkomstig zijn uit Laag Soeren of de gemeente Rheden. Voor het project Nimmer Dor heeft de gemeente daarbij afspraken gemaakt met de ontwikkelaar om de woningen in eerste instantie toe te wijzen aan mensen uit Laag Soeren, in tweede instantie aan inwoners van de gemeente Rheden en in derde instantie aan mensen uit het KAN-gebied (Knooppunt Arnhem-Nijmegen) en de rest van Nederland.

Met de aanleg van het plan Nimmer Dor zijn verschillende beleidskaders van toepassing.

2.2 NATURA 2000 & NATUURBESCHERMINGSWET

Allereerst is de natuurbeschermingswetgeving van invloed op het plangebied. De natuurbeschermingswetgeving kent twee verschillende sporen: het gebiedsbeschermingsspoor, vastgelegd in de Natuurbeschermingswet 1998, en het soortenbeschermingsspoor, vastgelegd in de Flora- en Faunawet. Een belangrijk deel van deze wetgeving geeft uitvoering aan het Europese recht. Daarbij gaat het vooral om de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992). Het nieuwbouwproject Nimmer Dor wordt in de nabijheid van een Natura 2000-gebied gerealiseerd. Natura 2000-gebieden vallen onder het beschermingsregime dat is opgenomen in de Natuurbeschermingswet 1998.¹

NATURA 2000

Onder Natura 2000 worden de gebieden verstaan die op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn worden aangewezen. De gebieden zijn van grote betekenis voor de bescherming van de Europese biodiversiteit en dienen gezamenlijk met alle andere aangewezen gebieden in Europa een ecologisch netwerk te vormen.

¹ Andere gebieden die een beschermde status op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 hebben gekregen zijn de beschermde natuurmonumenten, en de gebieden die de minister van LNV aanwijst ter uitvoering van verdragen of andere internationale verplichtingen (met uitzondering van de Natura 2000-gebieden).

In de loop van 2006 worden alle Natura 2000-gebieden in Nederland (opnieuw) aangewezen en worden voor deze gebieden instandhoudingsdoelen geformuleerd.

Om de instandhoudingsdoelen te realiseren geldt er een vergunningplicht voor alle plannen en projecten die mogelijk (significante) gevolgen kunnen hebben voor het beschermde natuurgebied. Een vergunning voor een project kan alleen worden verleend indien vooraf zeker is dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet zullen worden aangetast en de instandhoudingsdoelen niet in gevaar worden gebracht. Hiervan mag alleen worden afgeweken wanneer alternatieve oplossingen voor het project ontbreken en wanneer sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang. Bovendien moet voorafgaande aan het toestaan van een afwijking zeker zijn dat alle schade gecompenseerd wordt (de zogenaamde ADC-toets: Alternatieven, Dwingende redenen van groot openbaar belang en Compenserende maatregelen). Het ministerie van LNV heeft een schematisch model opgesteld van het afwegingskader voor de noodzakelijkheid van de aanvraag van een vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet 1998. Dit schema is opgenomen in bijlage 1.

2.3

STREEKPLAN GELDERLAND

In het Streekplan van de provincie Gelderland zijn verschillende beleidskaders opgesteld. Voor dit onderzoek is het beleidskader ten aanzien van de Ecologische Hoofdstructuur van belang.

ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR

In het Streekplan van de Provincie Gelderland is het beschermingsregime opgenomen voor de Ecologische hoofdstructuur (EHS). De EHS is nog in aanleg en omvat een samenhangend netwerk van kwalitatief hoogwaardige natuurgebieden en natuurlijke cultuurlandschappen in Nederland. Onder de EHS vallen (bijna) alle (Nederlandse) Natura 2000-gebieden, EHS-verwervingsgebieden en (robuuste) ecologische verbindingzones. Zowel het Natura 2000-gebied in de omgeving van Laag Soeren, als de Soerense Poort (een ecologische verbindingzone) vallen onder dit beschermingsregime.

Voor ruimtelijke ontwikkelingen binnen de EHS geldt het 'nee, tenzij beginsel': ruimtelijke ontwikkelingen zijn niet mogelijk als daarmee de wezenlijke kenmerken of waarde van het gebied significant worden aangetast, tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang. Indien geen reële alternatieven aanwezig zijn en er wel redenen van groot openbaar belang zijn, kunnen bestemmingsplanwijzigingen die leiden tot aantasting van de wezenlijke kenmerken of waarden van de EHS-natuur alleen door de Gedeputeerde Staten worden goedgekeurd indien de schade zoveel mogelijk wordt beperkt door compenserende maatregelen. Per saldo zal op planniveau of op gebiedsniveau geen verlies mogen optreden van areaal, kwaliteit en samenhang.

ECOLOGISCHE POORTEN

Om de verschillende EHS-gebieden met elkaar te verbinden, waardoor de ecologische samenhang wordt vergroot, worden ecologische verbindingzones ontwikkeld. Daarbij kan onderscheid worden gemaakt tussen ecologische verbindingzones van provinciaal belang en ecologische verbindingzones van nationaal belang. Deze laatste wordt ook wel de robuuste verbindingzones genoemd. De Soerense poort is een vorm van een robuuste verbindingzone. In de Nota Ruimte is ten aanzien van de robuuste verbindingzone het volgende vermeld:

“Op de bruto begrenzing is een planologische basisbescherming van toepassing, die is gericht op voorkoming van onomkeerbare ingrepen. Zodra de netto-begrenzing is vastgesteld door de provincie, geldt het ‘nee, tenzij’-regime van de EHS”.²

Sinds de begrenzing van de Provincie Gelderland uitgevoerd is, geldt voor de Soerense poort hetzelfde beschermingsregime als ten aanzien van de EHS, zie hierboven.

² Ministerie van VROM, LNV EZ en V&W, 2005. Nota Ruimte. Ruimte voor ontwikkeling, paragraaf 3.3.3

HOOFDSTUK 3

Gevolgen voor Natura 2000-gebied Veluwe

3.1

INLEIDING

Door de aanleg en de aanwezigheid van het nieuwbouwproject Nimmer Dor kunnen er significante negatieve effecten optreden in het Natura 2000-gebied. Het nieuwbouwproject veroorzaakt door zijn ligging geen fysieke aantasting in het beschermde gebied. De afstand tot het gebied is te groot om bijvoorbeeld geluids- en/of lichtoverlast te veroorzaken. Effecten kunnen wel optreden wanneer mensen daadwerkelijk het gebied intrekken (verstoring). In dit deel wordt daarom gekeken of de komst van het nieuwbouwproject leidt tot een significante toename in gebiedsbezoek.

WERKWIJZE

Het onderzoek is gericht op het analyseren van de relatieve toename van het gebiedsbezoek in de Veluwe als gevolg van de aanwezigheid van de nieuwe woonwijk en de gevolgen hiervan voor de instandhoudingsdoelen. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat significante gevolgen voor het Natura 2000-gebied niet uitgesloten kunnen worden wanneer blijkt dat het gebiedsbezoek door de aanwezigheid van het nieuwbouwproject, substantieel toeneemt. Bij verwaarloosbare tot geringe aantallen extra bezoekers is de relatie met verstoring van gevoelige natuurwaarden wetenschappelijk niet aantoonbaar, mede gezien gebrek aan betrouwbare dosis-effectrelaties.

Om de toename van het gebiedsbezoek te bepalen is onderscheid gemaakt tussen het 'dagelijks gebiedsbezoek' en het 'recreatief gebiedsbezoek'. Onder deze begrippen wordt het volgende verstaan:

- Dagelijks bezoek: Kleine wandelingen in de directe omgeving van de nieuwbouwwijk. Het tijdsbestek van een dergelijk bezoek bedraagt vaak niet meer dan een half uur.
- Recreatief bezoek: Wandelingen en fietstochtjes in de regio. Het tijdsbestek van een dergelijk bezoek kan variëren van twee tot wel acht uur.

Dagelijks bezoek wordt frequent ondernomen, heeft een kort tijdsbestek en is lokaal van aard. Recreatief bezoek kent een laag frequentiegehalte, heeft een relatief lang tijdsbestek en is regionaal van aard.

In de navolgende paragrafen worden allereerst de ecologische kenmerken van het Natura 2000-gebied de Veluwe beschreven. Daarbij wordt eveneens beschreven in welk gebied de effecten verwacht kunnen worden van een toename in gebiedsbezoek (beïnvloedingsgebied). In paragraaf 3.3 wordt onderzocht welke toename in gebiedbezoek kan worden verwacht. Deze analyse is uitgesplitst naar de twee soorten van gebiedsbezoek. In dezelfde paragraaf wordt vervolgens beschreven of en in welke mate negatieve effecten voor het Natura 2000-gebied kunnen worden verwacht.

3.2 GEBIEDSBESCHRIJVING

3.2.1 KENMERKEN NATURA 2000-GEBIED DE VELUWE

KWALIFICERENDE NATUURWAARDEN

Voor de Veluwe zijn reeds (voorlopige) instandhoudingsdoelen geformuleerd, zie bijlage 2. In principe mogen de instandhoudingsdoelen door een plan of project niet in gevaar worden gebracht. Wanneer dat wel gebeurt mag slechts onder strikte uitzonderingsvoorwaarden toestemming gegeven worden voor het project.

DE VELUWE

Het landschap van de Veluwe wordt gekenmerkt door stuwwallen en smeltwaterafzettingen. Daarbij zijn in de dekzanden löss en stuifzanden ontstaan. Het grootste deel van de Veluwe is bebost (ca 73.000 ha) waarvan ongeveer een kwart loofbos en driekwart naaldbos. In de niet beboste delen van de Veluwe worden de heidegronden en stuifzandgronden aangetroffen. Plaatselijk komen in de heiden jeneverbesstruwelen, vennen en natte heide voor. In dit gebied komen vele beschermde planten en diersoorten voor. Langs de randen van de Veluwe ontspringen beken, die het domein vormen van beekprik en beekvegetaties. Het gebied herbergt de grootste populatie van het vliegend hert, met name in het noordoostelijke deel bij Apeldoorn. Mede door de grote omvang is de Veluwe een zeer belangrijk broedgebied voor broedvogels van stuifzanden en droge heidevelden (zoals de nachtzwaluw, boomleeuwerik, duinpieper, roodborsttapuit e.d.) en voor broedvogels van gevarieerde heideterreinen (zoals de draaihal en de grauwe klauwier). Daarnaast is het beboste deel van de Veluwe van groot belang voor broedvogels als de wespendif en de zwarte specht. Als laatste vormen de sprengen langs de randen van het Veluwemassief een belangrijk broedgebied voor de ijsvogel.³ De Veluwe heeft naast een duidelijke natuurfunctie tevens een militaire functie (een deel van de Veluwe wordt gebruikt als militair oefenterrein), een woon- en werkfunctie en natuurlijk een recreatieve functie.

DE VELUWEZOOM

Het Nationaal Park Veluwezoom wordt gekenmerkt door zijn variëteit aan landschappen. Grote delen van het gebied zijn bebost (afwisselend naald- en loofbos). Daarnaast komen in het gebied grote heidevelden voor, zoals 'de Rheder- en Worth-Rheder heide, de 'Herikhuizerveld' en het 'Roozendaalsche Veld'. Verder zijn in het gebied kleine stuifzandgebieden ontstaan. Uitkijkpunt de Posbank is één van de drukst bezochte punten van de Veluwezoom.

LAAG SOEREN

In de omgeving van Laag Soeren wordt het Natura 2000-gebied gekenmerkt door dichte bebossing. Het grootste deel van het bos wordt gevormd door naaldbomen. Slechts kleine stukken van het bos worden onderbroken door open heideveldjes. In het Natura 2000-gebied ontspringt de Soerense beek, welke richting het dorp stroomt. Het gebied rond Laag Soeren biedt mogelijk plaats aan de kwalificerende vogelsoorten als Wespendif, Zwarte Specht (beide in de bossen) en Ijsvogel (in de oevers van de strengen). In de beek en strengen kunnen vissoorten als de rivierdonderpad en beekprik voorkomen. Mogelijke negatieve effecten van een toename in gebiedsbezoek rond Laag Soeren treden naar verwachting op bij de kwalificerende vogelsoorten.

³ Informatie ontleend aan het gebiedendocument voor de Veluwe. Ministerie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, concept. Gebiedendocument Natura 2000 gebied 57 - Veluwe

3.2.2

DE OMVANG VAN HET MOGELIJK VERSTOORDE GEBIED

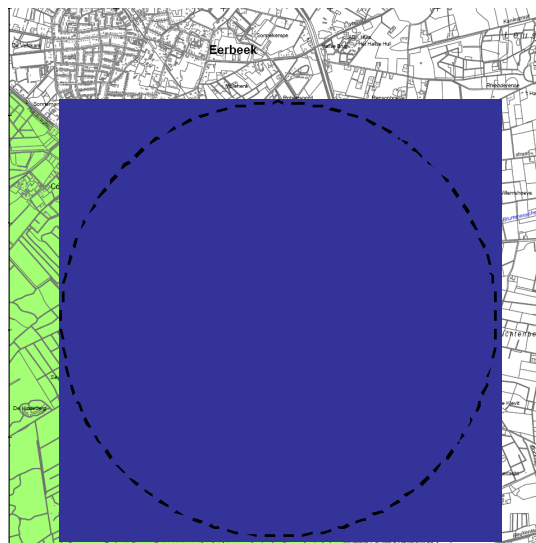
Doordat er een onderscheid bestaat in de aard en tijdsduur van beide soorten bezoek, kan er onderscheid gemaakt worden in het gebied waar de effecten op kunnen treden.

DAGELIJKS BEZOEK

Om een indicatie te geven van het invloedsgebied van een 'dagelijkse wandeling', wordt ervan uitgegaan dat een dergelijke wandeling kan worden vergeleken met een wandelingetje dat een toerist in de nabijheid van een recreatierrein maakt. Het beïnvloedingsgebied heeft op dat moment een actieradius van 2 km⁴. In figuur 3.2 is het beïnvloedingsgebied weergegeven dat het dagelijks bezoek van de inwoners van het nieuwbouwproject heeft. Hieruit blijkt duidelijk dat de actieradius (slechts) een deel van het Natura 2000-gebied overlapt. Voor het verdere onderzoek wordt ervan uitgegaan dat deze dagelijkse bezoeken allemaal in het Natura 2000-gebied plaats vinden.

Afbeelding 3.2

VERSTORINGSGBIED
'DAGELIJKS BEZOEK'

RECREATIEF BEZOEK

De actieradius van 'recreatief gebiedsbezoek' is vele malen groter dan die van een 'dagelijks bezoek'. Aangezien bij een recreatief bezoek de bewoner er echt op uit trekt (door bijvoorbeeld te wandelen of te fietsen) is het tijdsbestek van het bezoek groter. Daarnaast ligt het beginpunt van het bezoek vaak niet in de directe omgeving, doordat met de auto naar een geschiktere locatie wordt gereden van waaruit de wandeling wordt gemaakt. Gemiddeld duurt een recreatieve dagtocht meer dan zes uur⁵. Wanneer het recreatieve bezoek met de fiets wordt uitgevoerd zal het beïnvloedingsgebied groter zijn dan wanneer een wandeling wordt gemaakt. Voor het onderzoek zal het beïnvloedingsgebied van een recreatief bezoek worden begrensd door de gemeente Rheden. Ook hier wordt ervan uitgegaan dat al het recreatieve bezoek plaats vindt in het Natura 2000-gebied.

⁴ Deze afstand is overgenomen uit de uitgangspunten voor de Natuur Effecten Boekhouding waarbij de recreatiedrukafstand is bepaald voor de wandelaar die een ommetje maakt vanuit het recreatiebedrijf. Alterra, 2006. Een prototype Natuureffectenboekhouding NEB, Rekenen met de effecten van recreatie op Natura 2000 waarden op de Veluwe. In opdracht van de Provincie Gelderland. Wageningen.

⁵ In het onderzoeksrapport Toeristisch-recreatieve monitor regio Arnhem-Nijmegen is aangegeven dat een gemiddelde dagtocht circa 6,9 uur duurt. Hierbij is geen onderscheid gemaakt tussen de verschillende typen dagtochten.

3.3 TOENAME GEBIEDSBEZOEK EN VERWACHTE EFFECTEN INSTANDHOUDINGSDOELEN

3.3.1 TOENAME 'DAGELIJKS BEZOEK'

BEGRIP 'DAGELIJKS BEZOEK' Wanneer naar de definitie van het begrip 'dagelijks bezoek' wordt gekeken, kan in principe elk kort bezoek aan het Natura 2000-gebied gerekend worden tot 'dagelijks bezoek'. In dit onderzoek wordt ervan uitgegaan dat de 'dagelijkse bezoeken' geheel toegerekend kunnen worden aan de hondenbezitter. De hondenbezitter zal in de praktijk het overgrote deel van deze 'dagelijkse bezoeken' plegen, aangezien deze elke dag een ommetje maakt met de hond. Daarnaast veroorzaakt een wandeling met de (onaangelijnde) hond aanzienlijk meer verstoring voor vogels en andere dieren dan een wandeling zonder hond. Wandelingen met de hond zijn dus maatgevend voor het eventuele verstoringseffect op vogels in het Natura 2000-gebied.

TOENAME NIEUWBOUWWIJK

In Nederland wordt het aantal honden geschat op 1,76 miljoen. Het aantal honden per 100 inwoners komt hiermee op ongeveer 10,8. In het nieuwbouwproject Nimmer Dor zullen naar verwachting dan ook 32 hondenbezitters gaan wonen (er vanuit gaande dat elke hondenbezitter in het bezit is van 1 hond). Binnen de actieradius van 2km zal het aantal inwoners welke bijdragen aan het 'dagelijks bezoek' van het Natura 2000-gebied dus met 32 toenemen⁶.

TOENAME OP LOKAAL NIVEAU

De actieradius van een dagelijks bezoek voor de inwoners van Nimmer Dor wordt voor het overgrote deel overlapt met de actieradius van de huidige inwoners in Laag Soeren. Het aantal inwoners van Laag Soeren door de komst van het nieuwbouwproject neemt toe met ruim 35%. Ervan uitgaand dat alle inwoners van de nieuwbouwwijk voorheen geen hondenbezitter waren die reeds in Laag Soeren woonde, kan verwacht worden dat het aantal gebiedsbezoeken in de zeer nabije omgeving (ter grote van de actieradius) eveneens met 35% toeneemt.

In een klein gedeelte van het Natura 2000-gebied in de omgeving van het dunbevolkte Laag Soeren neemt de verstoringdruk door dagelijks bezoek als gevolg van een toename van 32 hondenbezitters, toe met c.a. 35%

TOENAME OP REGIONAAL NIVEAU

Voor effecten op regionaal niveau is het van belang te onderzoeken in hoeverre de verstoringdruk (uitgedrukt in het aantal hondenbezitters per ha Natura 2000-gebied) substantieel toeneemt in vergelijking met de verstoringdruk in omliggende gebieden.

In tabel 3.1 is een overzicht opgenomen van de verstoringdruk van de diverse kernen langs de Veluwezoom. Vrijwel alle woonwijken van de kernen liggen binnen 2km van het Natura 2000-gebied. In bijlage 3 is een kaart opgenomen van de ligging van de kernen en het verstoringgebied op het Natura 2000-gebied.

⁶

Tabel 3.1

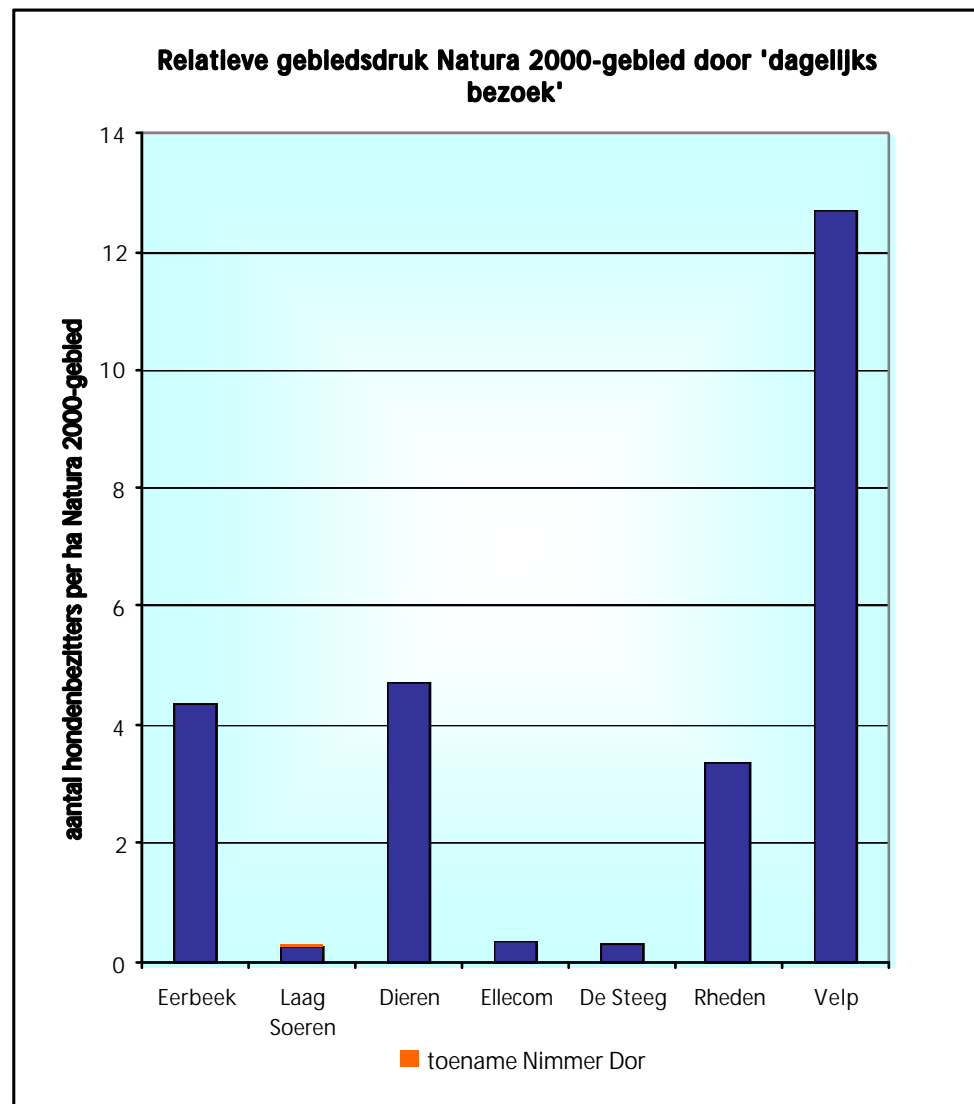
Relatieve verstoringdruk

Plaats	Inwoner-aantal	Aantal hondenbezitters	Oppervlakte Natura 2000-gebied in actieradius (In ha)	Relatieve gebiedsdruk (aantal hondenbezitters per ha)
Eerbeek	10100	1091	± 250	4.36
Laaq Soeren	850	92	± 400	0.23
Dieren	15300	1652	± 350	4.72
Ellecom	1100	119	± 350	0.34
De Steeg	1300	140	± 500	0.30
Rheden	7850	848	± 250	3.39
Velp	17650	1906	± 150	12.71
Nimmer Dor	300	32	± 350	0.09

Wanneer de gebiedsdruk van de verschillende kernen met elkaar worden vergeleken, zie grafiek 3.1, kan worden geconstateerd dat door de komst van Nimmer Dor de verstoringdruk op regionaal niveau toeneemt met 0.3%.

Grafiek 3.1

RELATIEVE GEBIEDSDRUK
NATURA 2000-GEBIED
DOOR 'DAGELIJKS BEZOEK'

Regionaal gezien neemt de verstoringdruk op de Veluwe door dagelijks bezoek niet substantieel toe

3.3.2

TOENAME 'RECREATIEF BEZOEK'

BEGRIIP 'RECREATIEF BEZOEK'

'Recreatief bezoek' heeft niet alleen betrekking op de inwoners nabij het Natura 2000-gebied. De gehele Veluwezoom wordt veelvuldig door toeristen bezocht. Wanneer toeristen onderverdeeld worden in verblijfstoeristen en dagtoeristen kunnen de mensen die 'recreatief bezoek' plegen in het gebied synoniem worden gesteld aan 'dagtoeristen'. In navolging van het consumentenonderzoek, uitgevoerd in opdracht van het Regionaal Bureau voor Toerisme KAN worden de begrippen als volgt gedefinieerd:

- Verblijfstoeristen: Personen welke verblijven buiten de eigen woning voor ontspanning, plezier of zaken (bijv. zakenreis, cursus, congres) voor ten minste één overnachting (bijv. in een hotel, op een camping, in een bungalowpark). Personen die verblijven in een eigen accommodatie, zoals een tweede woning, (sta-)caravan of boot met vaste ligplaats tellen niet mee. Personen die verblijven bij familie, vrienden of kennissen in Nederland tellen niet mee als verblijfstoeristen tenzij de bewoners gedurende de gehele periode of de meeste dagen afwezig waren.
- Dagtoeristen: personen die een toeristische dagtocht maken van minimaal 2 uur zonder overnachting. Voorbeelden van een dagtocht zijn bezoek aan een attractie/evenement, een stadbezoek, wandelen of fietsen in de natuur e.d.

TOENAME NIEUWBOUWWIJK

Naar alle waarschijnlijkheid zal 90% van de inwoners van de nieuwbouwwijk uit de gemeente Rheden komen. Er vanuit gaande dat deze bewoners evenveel 'incidentele bezoeken' brengen voor de verhuizing als erna, zal een stijging van de incidentele bezoeken alleen kunnen worden veroorzaakt door de inwoners die buiten de gemeente Rheden komen.⁷ Een verwachte toename van het aantal 'incidentele bezoeken' zal daarom alleen afkomstig zijn van de inwoners die buiten de gemeente vandaan komen. Onduidelijk is echter hoeveel dagtochten deze 30 inwoners in het Natura 2000-gebied zullen maken.

TOENAME OP REGIONAAL NIVEAU

Het aantal dagtochten dat wordt ondernomen in het zuidoostelijke deel van de Veluwezoom (gemeenten Rheden, Rozendaal en Renkum) wordt per jaar geschat op ruim 2,6 miljoen. Hiervan heeft 2,1 miljoen een natuurkarakter (de zogenoemde routegebonden buitenrecreatie: wandelen en fietsen)⁸. Gemiddeld worden de dagtochten met een groep van 3,4 personen gemaakt. Het aantal dagtoeristen dat daarmee een 'recreatief bezoek' pleegt aan dit gedeelte van de Veluwezoom wordt geschat op 7,1 miljoen. In de gemeente Rheden komen in verhouding 53% van deze dagtoeristen (ruim 3,7 miljoen).⁹

⁷ Daar het beïnvloedingsgebied de gehele gemeente Rheden omvat, kan ervan uit worden gegaan dat alle bewoners van de gehele gemeente Rheden hetzelfde gebied intrekken bij een 'incidenteel bezoek'.

⁸ Naast routegebonden recreatie worden nog andere vormen van recreatie onderscheiden zoals het bezoeken van attractie en het bezoeken van een museum of andere bezienswaardigheden. Toeristisch-recreatieve monitor regio Arnhem-Nijmegen. Routegebonden recreatie wordt in dit onderzoek gelijk gesteld aan een incidenteel bezoek aan het Natura 2000-gebied.

⁹ Wanneer wordt gekeken naar het totale oppervlak waarover de 7,1 miljoen dagtoeristen zich verspreiden (de oppervlaktes van de gemeente Renkum (47,12km²), Rozendaal (27,95 km²) en Rheden (84,39km²), omvat de gemeente Rheden 53% van het oppervlak.

Hoewel onduidelijk is hoeveel dagtochten de 30 inwoners die van buiten de gemeente komt, zullen maken, is het duidelijk dat er geen substantiële toename van het aantal 'incidentele bezoeken' in het gebied zal zijn. Zelfs als deze 30 personen elk week van het jaar een dagtocht in het Natura 2000-gebied zullen maken, leidt dit niet tot een substantiële toename (in totaal 1560 dagtochten, een toename van 0,04%).

Door de komst van het nieuwbouwproject Nimmer Dor wordt geen substantiële toename verwacht in het aantal recreatieve dagtochten dat in het Natura 2000-gebied wordt gemaakt

3.3.3

VERWACHTE EFFECTEN OP DE INSTANDHOUDINGSDOELLEN

Lokale effecten

Op zeer lokaal niveau kan verstoring niet worden uitgesloten. Het bezoek van bewoners van Laag Soeren aan de aangrenzende natuurgebieden neemt toe met ca. 35%. Getalsmatig is de toename relatief gering. De verstoringdruk door plaatselijke bewoners op de aangrenzende bosgebieden van de Veluwe is na aanleg van Nimmer Dor aanmerkelijk lager dan op andere plaatsen in de gemeente Rheden en de aangrenzende gemeenten. De directe omgeving van Nimmer Dor wordt daarnaast bezocht door recreanten (campings, huisjes), inwoners van Eerbeek en dagrecreanten (met name vanuit de Schaapsallee, toegangsroute naar de Veluwezoom).

De bosgebieden in de directe omgeving van Laag-Soeren zijn leefgebied voor de Zwarte Specht en de Wespandief. De Zwarte specht broedt zeer waarschijnlijk in de directe omgeving van Laag-Soeren (www.natuurloket.nl). De Wespandief broedt in uitgestrekte en rustige bosgebieden. Deze soort gebruikt de omgeving van Laag-Soeren wel om te foerageren. Mogelijk komt de IJsvogel incidenteel voor langs de Soerense Beek. De beek is hier niet geschikt als broedgebied voor deze soort (dimensies en voedselbeschikbaarheid).

Deze drie soorten zijn alle gevoelig voor verstoring, met name op de broedlocaties (www.minInv.nl). Bij het foerageren zijn de soorten minder gevoelig voor verstoring door mensen.

Door de aanleg van Nimmerdor zullen op dagelijkse basis meer mensen de leefgebieden van deze soorten bezoeken. Het gaat waarschijnlijk om enkele tientallen mensen per dag extra.

Deze geringe toename zal zeer waarschijnlijk niet leiden tot verstoring van broedlocaties van de Wespandief, die op grotere afstand van Laag-Soeren liggen. De toename van het gebiedsbezoek leidt niet tot een wezenlijke kwaliteitsafname van het foerageergebied van deze soort, dat zich over een grote oppervlakte uitstrekt.

De Zwarte specht kan tijdens het broedseizoen hinder ondervinden van toegenomen gebiedsbezoek, met name wanneer mensen buiten bestaande paden en wegen lopen, en bij niet aangrijpende honden. Het kan niet uitgesloten worden dat een enkel broedterritorium ongeschikt wordt, maar de kans hierop lijkt klein te zijn.

Significantie van de effecten

Zoals eerder in dit rapport uiteengezet, is de toename van bezoek aan het Natura 2000-gebied Veluwe door toekomstige bewoners van Nimmer Dor, volledig te verwaarlozen ten opzichte van het totale recreatieve bezoek aan het gebied.

Grote delen van de Veluwe, waaronder uitgestrekte leefgebieden van Zwarte Specht en Wespandief staan open voor wandelaars, fietsers, ruiters en andere gebruikers. Het gaat hier om miljoenen bezoekers per jaar, in soms hoge concentraties.

Het recreatieve gebruik van de Veluwe lijkt tot nu toe samen te gaan met de ontwikkeling en instandhouding van duurzame populaties van de Wespandief en de Zwarte specht (Hustings et al, 2002; Bijlsma et al., 2001). Beide soorten hebben zich in de loop van de 20e eeuw sterk uitgebreid, gelijktijdig met de toename van dag- en verblijfrecreatie op de Veluwe. Aantalschommelingen in de overigens redelijk stabiele populaties van beide soorten lijken vooral verband te houden met voedselbeschikbaarheid, predatie (haviken) en structuurkenmerken van het biotoop (toename bos). Op gebiedsniveau lijkt geen sprake te zijn van significante gevolgen van recreatie voor beide soorten. Het is daarom niet aannemelijk dat de relatief zeer geringe toename van bezoekers vanuit Nimmer Dor significante gevolgen zal hebben voor de Zwarte specht en de Wespandief.

Conclusie	Negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied zijn op regionaal niveau niet te verwachten. Significante gevolgen voor het Natura 2000-gebied de Veluwe kunnen daarom uitgesloten worden
-----------	---

HOOFDSTUK

4 Gevolgen voor de Soerense Poort

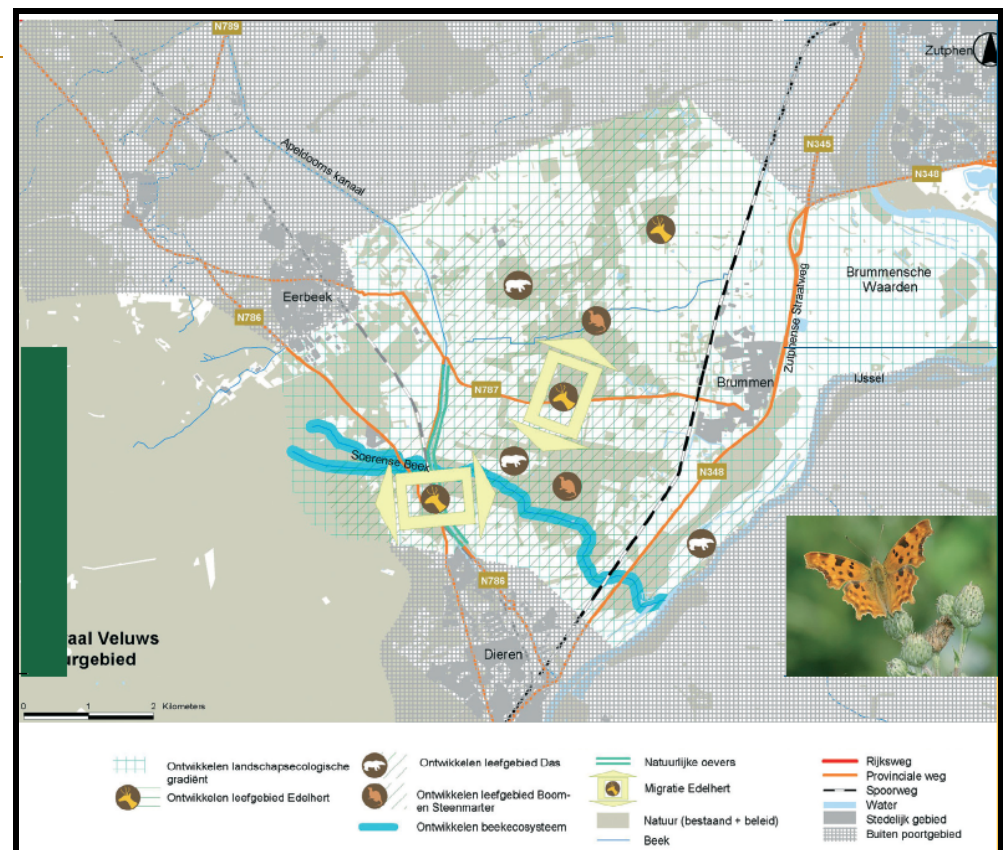
4.1

DE SOERENSE POORT

Het bos- en natuurgebied van de Veluwe is omgeven door bebouwing en infrastructuur. Op een aantal plaatsen zijn nog openingen aanwezig waarlangs uitwisseling plaats kan vinden tussen de Veluwe en omliggende natuurgebieden. Het beleid van de provincie Gelderland is erop gericht om deze ecologische poorten in stand te houden, en de landschappelijke en ecologische kwaliteit te verbeteren.

Afbeelding 4.3

Soerense Poort

Eén van de ecologische poorten dient in de omgeving van Laag Soeren te worden gerealiseerd. Tussen Eerbeek en Dieren liggen mogelijkheden om de Veluwe en het landgoederenlandschap van de IJsselvallei (Brummen) met elkaar te verbinden.

In de Soerense Poort neemt een aantal partijen gezamenlijk maatregelen om het ecosysteem van de Soerense Beek te herstellen, cultuurhistorisch waardevolle elementen te versterken en nieuwe natuur te ontwikkelen. De natuurwaarden binnen de poort zijn voor een belangrijk deel afhankelijk van kwelwater. Het is de bedoeling het gebied in te richten als natuurgebied met als uitgangspunt het creëren van een leefgebied voor het Edelhert. Infrastructuur zorgt voor versnippering; deze barrières worden opgeheven door aanleg van ecopassages. Om de doorgangen van Veluwe naar IJsselvallei open te houden wordt verstening in het gebied tegengegaan.

4.2

MOGELIJKE GEVOLGEN VAN PLAN NIMMER DOR

De aanleg en de aanwezigheid van een woonwijk dicht bij de Soerense Poort kan de in de tabel hieronder aangegeven potentiële gevolgen hebben voor de kwaliteit en het functioneren van de Soerense Poort. In deze paragraaf worden deze effecten geanalyseerd en besproken. Uitgangspunt hierbij is de bestaande bebouwing van Laag Soeren en de invloed daarvan op het buitengebied.

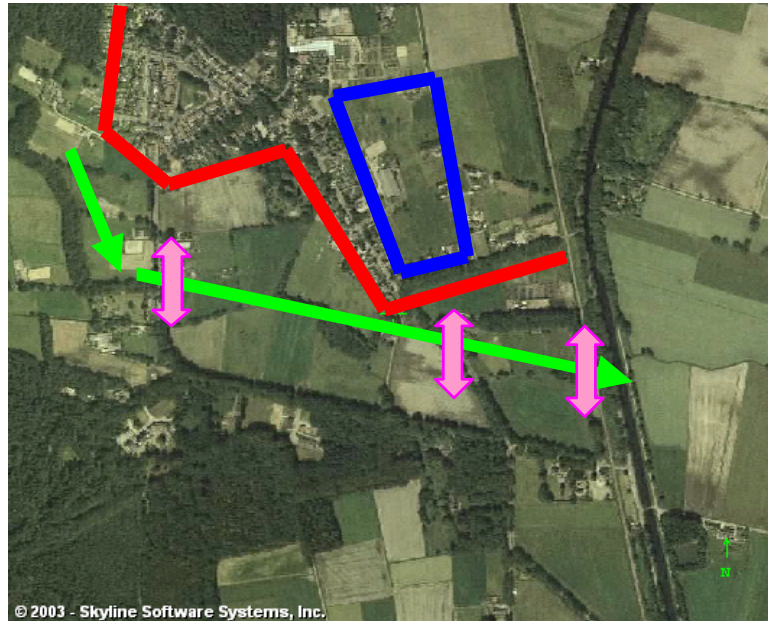
Tabel 4.2

Toetsingscriteria Soerense Poort

Invoed	Potentieel effect
Fysieke aantasting	§ Vermindering van de functionele oppervlakte van de Soerense Poort door ruimtebeslag
Versnippering	§ Toename van barrièrewerking door verdere verstening van de Soerense Poort § Toename van de barrièrewerking van infrastructuur door toename van de verkeersintensiteit
Verstoring	§ Toename geluid vanuit woonwijk § Toename geluid door extra verkeer § Toename licht § Toename betreding
Verdroging	§ Verdroging van natuur in het beekdal § Aantasting waterkwaliteit

Afbeelding 4.4

Het plan Nimmer Dor t.o.v. de Soerense Poort

Fysieke aantasting

De gehele kom van laag Soeren, en dus ook de locatie Nimmer Dor ligt in het gebied dat voor de Soerense Poort is gereserveerd. De locatie is niet gereserveerd voor nieuwe natuur in het Natuurgebiedsplan.

Bebouwing van de locatie leidt tot een geringe afname van het onbebouwd areaal in de Soerense poort, en tot verdere verstening. De locatie heeft door de ligging tegen de bebouwde kom en achter bestaande (dubbele) lintbebouwing, en vanwege de beperkte ecologische (potentiële) waarden, geen betekenis voor de kwaliteit en het functioneren van de Soerense Poort. De fysieke aantasting door ruimtebeslag is derhalve nihil.

Versnippering

Woonlocatie

De locatie Nimmer Dor ligt achter bestaande dubbele lintbebouwing langs de N786. Deze lintbebouwing vormt, samen met de weg, in de huidige situatie een vrijwel volledige barrière voor soorten die tussen Veluwe en IJsselvallei willen migreren (Das, Boommarter, Steenmarter, Edelhert). De corridor voor deze soorten is dan ook ten zuiden van Laag-Soeren gepland (zie afbeeldingen 4.3. en 4.4). Aanleg van nieuwe woonbebouwing achter het bestaande lint veroorzaakt daarom geen toename van de fysieke barrière voor doelsoorten.

Verkeer

Door de toename van het aantal inwoners van Laag Soeren zal de verkeersintensiteit op de N786 licht toenemen. De bestaande intensiteit is ca. 6000 voertuigen/etmaal. De toename van het aantal voertuigbewegingen bedraagt ca. 144 per etmaal, een toename van ca. 2,5% (zie berekening in box). Het grootste deel van deze voertuigbewegingen vindt in beide spitsen plaats. In de nacht, wanneer de corridor met name gebruikt zal worden door zoogdieren, zal de toename nauwelijks leiden tot grotere feitelijke barrièrewerking.

In de plannen voor de Soerense Poort wordt voorzien in de aanleg van ecopassages voor middelgrote zoogdieren en migratiezones voor het Edelhert. Door deze maatregelen zal de barrièrewerking van de N786 sterk verminderen of zelfs opgeheven worden (afhankelijk van de uitvoering van de maatregelen). De geringe toename van de verkeersintensiteit en barrièrewerking als gevolg van Nimmer Dor wordt hierdoor volledig opgeheven.

Berekening toename verkeersintensiteit

§ 120 huizen x 1,5 auto = 180 auto's

§ Aanname: 33% is al wonend in Laag Soeren: netto toename van auto's = 120 auto's.

§ Elke auto gaat gemiddeld 2 maal per dag rijden over de N786, waarvan 60% in zuidelijke richting (Dieren, Apeldoornkanaal): $120 \cdot 2 \cdot 0,6 = 144$ voertuigbewegingen.

§ Toename verkeersintensiteit = $144 / 6000 \cdot 100 = 2,4\%$ (ca. 2,5%).

Verstoring

De aanleg van de woonwijk Nimmer Dor kan op verschillende manieren leiden tot verstoring van toekomstige natuurwaarden en processen in de Soerense Poort:

§ Toename van geluidbelasting door verkeer (met name vanaf de N786). De toename van de geluidbelasting zal beperkt zijn (zie berekening in box). Hoge(re) geluidbelasting vanwege de N786 is met name in de spitsperiodes te verwachten. Verstoringsevoelige dieren die van de corridor gebruik maken zijn met name 's nachts aanwezig. De toename van de geluidbelasting 's nachts is nihil, en zal niet leiden tot grotere verstoring van dieren, en vermindering van de effectiviteit van aan te brengen ecopassages.

§ Toename van geluidbelasting vanuit de woonwijk

In Nimmer Dor vinden geen bijzondere activiteiten plaats, die zouden kunnen leiden tot een structurele toename van de geluidemissie naar het omliggende gebied. De ontsluiting van de wijk is zodanig dat eventueel geluid van verkeer in de wijk zelf afgeschermd wordt door bestaande bebouwing en de nieuwe bebouwing. Het verkeer op de N786 en de weg langs het kanaal zal maatgevend zijn voor de geluidbelasting in de Soerense Poort.

§ Toename van lichtvervuiling vanuit de woonwijk

Uitstraling van licht vanuit de wijk wordt deels voorkomen door afscherming door de al aanwezige lintbebouwing en door de bestaande straatverlichting op de N786, die overheersend zal zijn. De inrichting van de wijk, waarbij de voorkant van de huizen naar binnen gericht is, zal uitstraling van straatverlichting naar buiten verder voorkomen. Het type straatverlichting in Nimmer Dor kan daarbij eventueel zo gekozen worden waarmee uitstraling naar de omgeving tot een minimum wordt beperkt. Ook kan bij de inrichting van de Soerense Poort gekeken worden naar versterking van de afschermingmogelijkheden, bijvoorbeeld door middel van opgaande beplanting. Dit zou met name kunnen aan de zuidzijde, waar de bestaande eikensingel met ondergroei verder verdicht zou kunnen worden.

§ Toename van betreding door bewoners van kwetsbare gebieden.

Afhankelijk van de toegankelijkheid van de corridor, zal het gebied door meer of minder mensen bezocht worden (wandelaars, uitlaten van honden, spelende kinderen). Dit zal met name overdag plaatsvinden, waardoor verstoring van zoogdieren beperkt blijft. Aanwezigheid van (loslopende) honden kan (door verontrusting en door geursporen) langere tijd negatief doorwerken. Het gebied zal overigens ook door de huidige bewoners van Laag-Soeren bezocht worden, waardoor ook in de autonome situatie een druk op het gebied ontstaat.

- § Eventueel kunnen maatregelen genomen worden om de toegankelijkheid en aantrekkelijkheid van het gebied voor intensief bezoek vanuit de woonwijk te beperken, en alternatieve routes aan te bieden (ligging toegangsroutes, aanlijngedod e.d.). Hierbij kan ook gedacht worden aan het ontwikkelen van een hondenuitlaatroute/losloopgebied in oostelijke en noordelijke richting. Ook voorlichting over de Soerense Poort kan bijdragen aan een zorgvuldige omgang met het gebied door bewoners.

Verdroging

- § Voor het plan Nimmer Dor is een watertoets uitgevoerd, waarbij intensief overleg met het Waterschap Veluwe is gevoerd. Uitgangspunt voor het plan is dat er geen nadelige gevolgen voor de kwaliteit en het functioneren van (het beekdal van) de Soerense Poort zullen optreden. Er worden (zodanig) maatregelen genomen om drooglegging te beperken (kruipruimte vrij bouwen), hemelwater te infiltreren (wadi's) en directe afvoer van water uit de wijk op de Soerense Beek te voorkomen. Met deze maatregelen zal de beoogde hogere kwaliteit van de Soerense Beek geen gevaar lopen.

HOOFDSTUK 5 Conclusies en projectvervolg

5.1

CONCLUSIES

Gevolgen voor het Natura 2000-gebied Veluwe:

- § Als gevolg van "dagelijks bezoek" van nieuwe bewoners van Laag-Soeren neemt lokale verstoringdruk door bewoners van Laag-Soeren in een klein gedeelte van het Natura 2000-gebied in de directe omgeving van Laag Soeren toe met ca. 35%. De daadwerkelijke toename van de verstoringdruk is beduidend lager omdat de betreffende gebieden ook door andere recreanten bezocht worden. Absoluut gezien gaat het om een toename van maximaal enkele tientallen bezoekers per dag.
- § De verstoringdruk als gevolg van "dagelijks bezoek" in de omgeving van laag Soeren is op regionaal niveau (gemeente Rheden) relatief gering. De regionale toename van de verstoringdruk is verwaarloosbaar klein (<0,3%).
- § Als gevolg van "recreatief bezoek" door nieuwe bewoners van Laag-Soeren neemt de verstoringdruk op regionaal niveau toe met een verwaarloosbaar klein percentage (0,05%).
- § Uit deze ontwikkelingen volgt dat de verstoringdruk op het leefgebied van de Zwarte specht, Wespandief en IJsvogel op het niveau van de Veluwe niet substantieel toeneemt. Beide soorten komen op de Veluwe met relatief stabiele populaties voor, recente aantalschommelingen worden vooral in verband gebracht met predatie, biotoopkenmerken en voedselbeschikbaarheid. Beide soorten hebben zich in het verleden sterk uitgebreid op de Veluwe, gelijktijdig met de groei van de dag- en verblijfrecreatie. Als eindconclusie wordt daarom gesteld dat significante gevolgen voor het Natura 2000-gebied de Veluwe als gevolg van de aanleg en aanwezigheid van Nimmer Dor kunnen worden uitgesloten.

Gevolgen voor de Soerense Poort:

- § De locatie van de woonwijk Nimmer Dor veroorzaakt geen ruimtebeslag in belangrijke delen van de Soerense Poort en levert geen extra barrièrewerking op. Er zijn daarom geen ruimtelijke gevolgen van het plan die de kwaliteit en het functioneren van de Soerense Poort verminderen.
- § De locatie Nimmer Dor wordt op zodanige wijze worden aangelegd en ingericht dat externe effecten door middel van geluid, licht en hydrologische relaties kunnen worden voorkomen. De kwaliteit en het functioneren van de Soerense Poort wordt derhalve niet beperkt door deze mogelijke externe invloeden.
- § Door de toename van het aantal inwoners van Laag-Soeren zou de druk op het als natuurgebied in te richten deel van de Soerense Poort toe kunnen nemen, waardoor het

functioneren van de Soerense Poort als verbindingszone (verder) beperkt kan worden. Effecten van recreatiedruk op het als natuurgebied in te richten deel van de Soerense Poort worden daarom gemitigeerd door zonerings- en inrichtingsmaatregelen en door het instellen van specifieke gebruiksvoorschriften (bijvoorbeeld een aanlijngedod voor honden).

5.2

PROJECTVERVOLG

- § Voor het vervolg van het project wordt aangeraden overleg te voeren met het bevoegd gezag. Aan bod dient te komen of een vergunning door het bevoegd gezag noodzakelijk wordt geacht en in welke mate mitigerende maatregelen in het project zijn meegenomen.
- § Daar significante gevolgen voor de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied op basis van dit rapport uitgesloten worden, is in navolging van het afwegingskader van het ministerie van LNV (bijlage 1), een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 niet noodzakelijk.

HOOFDSTUK

6 Bronnen

- § Alterra, 2006. Een prototype Natuureffectenboekhouding NEB, Rekenen met de effecten van recreatie op Natura 2000 waarden op de Veluwe. In opdracht van de Provincie Gelderland. Wageningen.
- § Bijlsma, R., F. Hustings & C.J. Camphuysen, 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- § Gemeente Rheden, 2005. Beeldkwaliteitplan Nimmer Dor Laag-Soeren.
- § Gemeente Rheden, 2005. voorontwerp bestemmingsplan Nimmer Dor Laag-Soeren.
- § Grontmij, 2002. Natuuronderzoek Bestemmingsplan "Nimmer Dor, Laag Soeren". In opdracht van de gemeente Rheden.
- § Hustings, F & J.W. Vergeer (red.), 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij, European Invertebrate Survey – Nederland.
- § Ministerie van Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieu, Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit, Economische Zaken en Verkeer & Waterstaat, 2005. Nota Ruimte. Ruimte voor ontwikkeling.
- § Provinciale Staten van Gelderland, 2005. Streekplan Gelderland 2005. Kansen voor de regio's.
- § ZKA Consultants&Planners, 2005. Toeristisch-recreatieve monitor regio Arnhem-Nijmegen. In opdracht van regionaal Bureau voor Toerisme KAN.

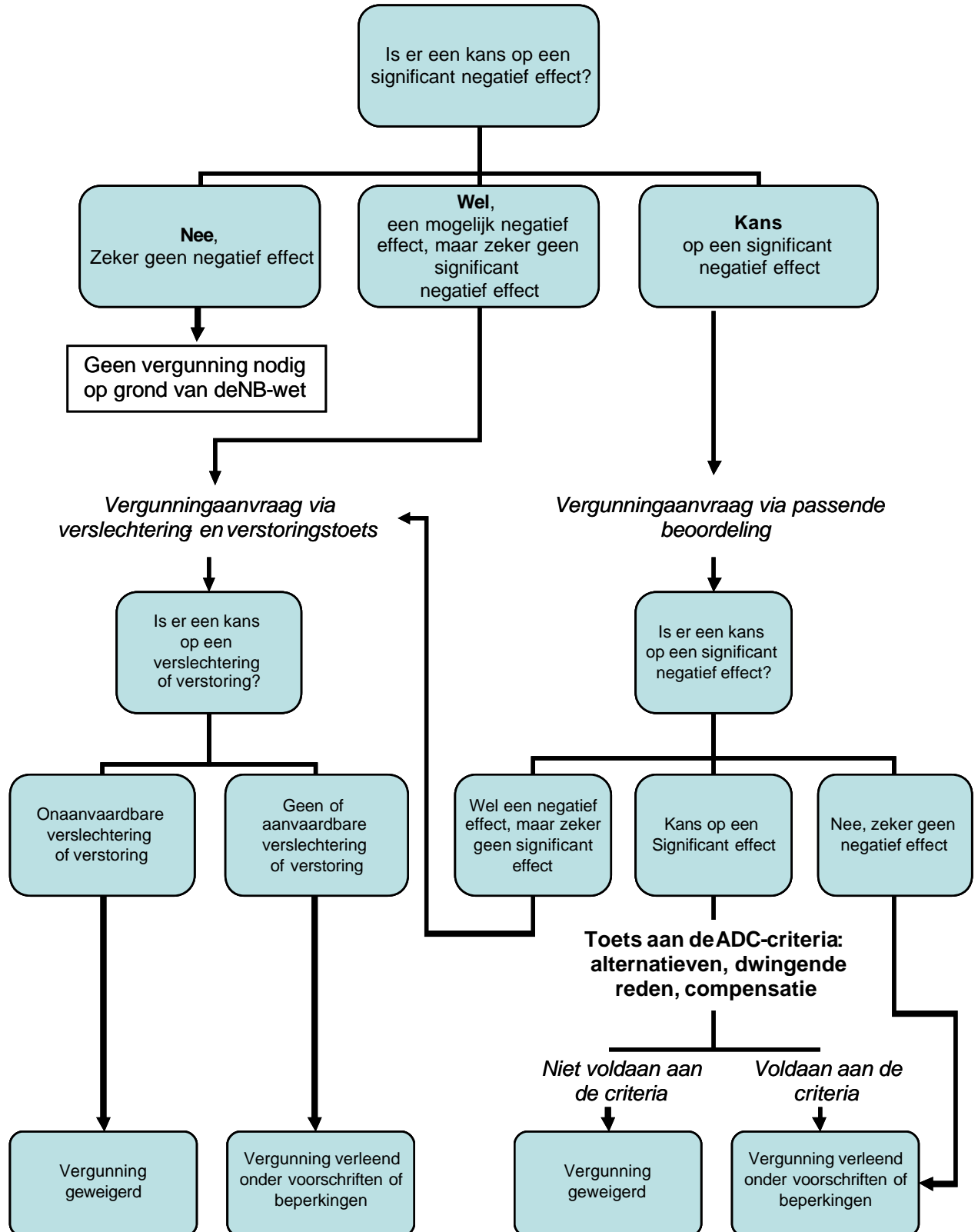
Internet:

www.minlnv.nl

www.natuurloket.nl

BIJLAGE 1

Afwegingskader vergunning Natuurbeschermingswet

BIJLAGE 2

Instandhoudingsdoelen Veluwe

Habitattypen

H2310 Psammofiele heide met Calluna en Genista

Doel Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte, behoud kwaliteit van locaties waar het habitatype stuifzandheiden met struikhei goed ontwikkeld is en verbetering kwaliteit van locaties waar het habitatype stuifzandheiden met struikhei matig ontwikkeld is.

Toelichting Uitbreiding van de oppervlakte stuifzandheiden met struikhei dient gericht te zijn op het verbinden van grote heideterreinen met elkaar via open landschap, met het oog op duurzaamheid van populaties. Ook kleinere terreinen dienen vergroot te worden of verbonden te worden met andere heiden, met het oog op completere en duurzamere faunagemeenschappen. Verbetering van de kwaliteit dient vooral gericht te zijn op een betere structuur (voor fauna). Overgangen naar inheems loofbos en struweel dienen zo veel mogelijk behouden te blijven of uitgebreid te worden met het oog op broedvogels en andere fauna. De kwaliteit van het habitatype is achteruitgegaan door atmosferische depositie. Voortgaande successie op kleine, geïsoleerde heideterreintjes als gevolg van een begeleid-natuurlijk beheer is toegestaan zolang er op gebiedsniveau netto sprake is van oppervlaktevergroting.

H2320 Psammofiele heide met Calluna en Empetrum nigrum

Doel Behoud verspreiding, oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype binnenlandse kraaiheibegroeiingen verkeert landelijk in een gunstige staat van instandhouding. De Veluwse begroeiingen zijn van speciaal belang omdat ze zich aan de rand van het areaal van het type bevinden.

H2330 Open grasland met Corynephorus- en Agrostis-soorten op landduinen

Doel Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Landelijk totaal wordt gestreefd naar een anderhalf maal zo groot oppervlakte van het habitatype zandverstuivingen in Nederland. De grootste bijdrage moet komen van de Veluwe, dat het belangrijkste Natura 2000 gebied vormt voor dit habitatype. Door uitbreiding kan meer 'Levend stuifzand' verkregen worden, waar geen of nauwelijks actief beheer meer noodzakelijk is voor duurzaam behoud. Overgangen van stuifzand naar inheems loofbos en struweel dienen zoveel mogelijk behouden en uitgebreid te worden, met het oog op broedvogels en andere fauna.

H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletalia uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea

Doel Behoud verspreiding, oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype zwak gebufferde vennen komt sporadisch voor op de Veluwe, zoals plaatselijk op de Hoge Veluwe.

H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren

Doel Behoud verspreiding en oppervlakte, behoud kwaliteit van locaties waar het habitatype zure vennen goed ontwikkeld is en verbetering kwaliteit van locaties waar het habitatype zure vennen matig ontwikkeld is.

Toelichting Het habitatype zure vennen is op de Veluwe wijd verspreid. De kwaliteit is in een deel van de vennen matig.

H3260 Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het Ranunculion fluitantis en het Callitrichio-Batrachion

- Doel** Uitbreiding verspreiding en oppervlakte en verbetering kwaliteit van beken en rivieren met waterplanten, waterranonkels (subtype A).
- Toelichting** Het habitatype beken en rivieren met waterplanten, waterranonkels (subtype A) komt voor in diverse beken en sprengen, maar is niet overal even stabiel en niet overal van goede kwaliteit. Er zijn goede mogelijkheden voor herstel. Ook van belang voor een soort als beekprik.

H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix

- Doel** Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit van vochtige heiden, hogere zandgronden (subtype A).
- Toelichting** Alhoewel de Veluwe vooral van belang is voor droge heiden, zijn er toch enige deelgebieden waar een aanzienlijke hoeveelheid van het habitatype vochtige heiden, hogere zandgronden (subtype A) aanwezig is; delen hiervan zijn vergrast. Enige uitbreiding is nodig en realiseerbaar. Door verbetering van de hydrologische condities en via natuurontwikkeling kan uitbreiding oppervlakte blauwgraslanden gerealiseerd worden. Dit in samenhang met habitatypen 6230 heischrale graslanden en 6410 blauwgraslanden.

H4030 Droge Europese heide

- Doel** Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte, behoud kwaliteit van locaties waar het habitatype droge heiden goed ontwikkeld is en verbetering kwaliteit van locaties waar het habitatype droge heiden matig ontwikkeld is.
- Toelichting** De Veluwe is het belangrijkste gebied voor het habitatype droge heiden, dat in sommige deelgebieden in goede kwaliteit en over een grote oppervlakte aanwezig is. Een goed voorbeeld hiervan vormt de Posbank waar in het reliëfrijke landschap een fraaie afwisseling van struikheidebegroeiingen en bosbesrijke heide te zien is. Netto uitbreiding van de oppervlakte dient gericht te zijn op het verbinden van grote heideterreinen met elkaar via open landschap, met het oog op duurzaamheid van populaties. Ook kleinere terreinen dienen vergroot te worden of verbonden te worden met andere heiden, met het oog op completere en duurzamere faunagemeenschappen. In sommige delen is deze heide vergrast of arm aan structuur en fauna-elementen, mede als gevolg van atmosferische depositie. Voortgaande successie op kleine, geïsoleerde heideterreintjes als gevolg van een begeleid-natuurlijk beheer is toegestaan zolang er op gebiedsniveau netto sprake is van oppervlaktevergroting.

H5130 Juniperus communis-formaties in heide of kalkgrasland

- Doel** Behoud verspreiding en oppervlakte en verbetering kwaliteit.
- Toelichting** Struwelen van het habitatype jeneverbesstruwelen zijn beperkt tot enkele deelgebieden, waarbij de Doornspijkse Heide de grootste oppervlakte herbergt. Op de Veluwe zijn daarnaast veel losstaande jeneverbessen aanwezig. Voor duurzaam behoud is het nodig de verjonging van de jeneverbessen zo veel mogelijk te stimuleren. Vooralsnog is onduidelijk of uitbreiding van de oppervlakte realistisch is.

H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)

- Doel** Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte, behoud kwaliteit van locaties waar het habitatype heischrale graslanden goed ontwikkeld is en verbetering kwaliteit van locaties waar het habitatype heischrale graslanden matig ontwikkeld is.
- Toelichting** Het habitatype heischrale graslanden verkeert landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding. Enkele van de best ontwikkelde voorbeelden van dit habitatype worden op de Veluwe aangetroffen, met name op militaire terreinen als de Harskamp (met de grootste populatie wolverlei en zeldzame soorten als kleine schorseneer en heidezegge). Op veel andere locaties (zoals in wegbermen) is het type matig ontwikkeld.

Behoud van de verspreiding van deze matige vormen is van belang als zaadbron voor de – deels slecht verspreidende – soorten, waarbij op kansrijke locaties herstel en uitbreiding nagestreefd wordt. Door verbetering van de hydrologische condities en via natuurontwikkeling kan uitbreiding oppervlakte blauwgraslanden gerealiseerd worden. Dit in samenhang met habitattypen 4010 vochtige heiden, hoger zandgronden (subtype A) en 6410 blauwgraslanden.

H6410 Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caeruleae*)

Doel Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting Het habitatype blauwgraslanden verkeert landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding. In het Natura 2000 gebied komt het voor bij Staverden en aan de randen van de zandgrond (o.a. Wisselse Veen). Door verbetering van de hydrologische condities en via natuurontwikkeling kan uitbreiding oppervlakte blauwgraslanden gerealiseerd worden. Dit in samenhang met habitattypen 4010 vochtige heiden, hoger zandgronden (subtype A) en 6230 heischrale graslanden.

H7110 Actief hoogveen

Doel Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte, behoud van locaties waar het habitatype actieve hoogvenen, heideveentjes (subtype B) goed ontwikkeld is en verbetering kwaliteit van locaties waar het habitatype actieve hoogvenen, heideveentjes (subtype B) matig ontwikkeld is.
Toelichting Het habitatype actieve hoogvenen, heideveentjes (subtype B) komt voor in een aantal hoogveenvenen en als hellingveentjes. Het heeft onder meer in het Kootwijkerveen en het Mosterdven een zeer goede kwaliteit. Mogelijk kan het type zich uitbreiden in het Verbrande Bos vanuit natte heide (en hellingveentje), terwijl op andere locaties gedegradeerde hellingveentjes aanwezig zijn.

H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion*

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting Het habitatype komt met name voor op plagplekken die door natuurlijke successie overgaan in dat habitatype 4010 vochtige heiden, hogere zandgronden (subtype A). Voor duurzaam behoud van de levensgemeenschap binnen het gebied, is het van belang dat oppervlakte en kwaliteit toenemen.

H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)

Doel Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit.
Toelichting Het habitatype beuken-eikenbossen met hulst komt momenteel op enkele locaties op de Veluwe in een kwalitatief goede vorm voor (bijvoorbeeld in het Speulderbos). Zonder enig beheer zal een aanzienlijk deel van de eikenbossen op de Veluwe op termijn overgaan in dit habitatype.

H9160 Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eikenhaagbeukenbossen behorend tot het *Carpinion-betul*

Doel Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit eiken-haagbeukenbossen, hogere zandgronden (subtype A).
Toelichting Het habitatype eiken-haagbeukenbossen, hogere zandgronden (subtype A) komt voor op enkele voedselrijkere, leem- of lösshoudende standplaatsen. Het type verkeert landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding. Behoud van de huidige groeiplaatsen is op korte termijn van belang, waarbij op termijn mogelijk uitbreiding kan plaatsvinden op geschikte standplaatsen in de nabijheid van goede voorbeelden (met bronpopulaties van kenmerkende soorten).

H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting De Veluwe is (verreweg) het belangrijkste gebied voor dit habitatype oude eikenbossen dat momenteel nog wel over een aanzienlijke oppervlakte verspreid is, maar slechte perspectieven heeft. Zonder actief bosbeheer zal een groot deel van deze bossen overgaan in habitatype 9120 beuken-eikenbossen met hulst. Het is van belang om enerzijds het eikenbos op een deel van de huidige locaties te behouden (onder meer door het toepassen van hakhoutbeheer) en anderzijds op andere locaties het type te ontwikkelen (vanuit naaldbos – bij voorkeur op oude bosgroeiplaatsen waar nog oudbossoorten aanwezig zijn – of vanuit droge heide).

H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (Alno-Padion, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit van vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen (subtype C).
 Toelichting Het habitatype vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen (subtype C) komt op veel locaties op de Veluwe voor, maar in de meeste gevallen slechts over een geringe oppervlakte en met matige kwaliteit. Langs de natuurlijke beken (Hierdense beek) en op de overgang naar het IJsseldal (Middachten) liggen grotere en kwalitatief betere voorbeelden. Voor duurzaam behoud van de levensgemeenschap binnen het gebied, is het van belang dat oppervlakte en kwaliteit toenemen.

Soorten

H1042 Gevlekte witsnuitlibel

Doel Uitbreiding verspreiding, uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie tot een duurzame populatie van ten minste 500 volwassen individuen.
 Toelichting De gevlekte witsnuitlibel heeft een zeer ongunstige gunstige staat van instandhouding door het tekort aan gebieden en de landelijk te geringe populatiegrootte.

H1083 Vliegende hert

Doel Uitbreiding verspreiding, uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
 Toelichting In ons land is de Veluwe het belangrijkste kerngebied voor het vliegende hert. De soort komt vooral voor in de omgeving van Vierhouten, Elspeet, Hoog Soeren en ten westen van Apeldoorn. Op de zuidoostelijke Veluwe is de soort bekend van de omgeving van De Steeg.

H1096 Beekprik

Doel Uitbreiding verspreiding, uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
 Toelichting De beekprik verkeert landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding. De Veluwe geldt als een van de belangrijkste gebieden voor de beekprik. Hij komt hier voor in allerlei sprengengebieden, met name aan de oostkant van het gebied (doorgaans niet in de sprengkoppen, maar verder stroomafwaarts). In het verleden heeft de soort ook op de noordwestelijke en zuidelijke Veluwe geleefd, maar hier is ze momenteel verdwenen. Omdat de meeste leefgebieden sterk geïsoleerd zijn, zal een vergroting van de verspreiding waarschijnlijk alleen via gericht uitzetten mogelijk zijn op locaties waar de waterkwaliteit en beekmorfologie inmiddels weer hersteld is.

H1163 Rivierdonderpad

- Doel** Uitbreiding omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
- Toelichting** De rivierdonderpad is bekend van de Hierdensche beek en van de Verloren beek bij Epe met enkele nabijgelegen beken (Paalbeek, Klaarbeek en Tongerensche beek). De soort is landelijk in een gunstige staat van instandhouding, maar wordt in beken sterk bedreigd. De beken van de Veluwe behoren tot de belangrijkste gebieden voor populaties van de rivierdonderpad in beken en er zijn nog mogelijkheden voor uitbreiding.

H1166 Kamsalamander

- Doel** Behoud verspreiding en behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
- Toelichting** De kamsalamander komt verspreid voor op de Veluwe op een beperkt aantal locaties, veelal in of nabij landbouwenclaves en langs de randen van het gebied. Het grootste deel van de Veluwe is als habitat ongeschikt voor de kamsalamander. De uitgezette Italiaanse kamsalamander is tot nu toe nog niet van invloed op de populatie van de kamsalamander.

H1318 Meervleermuis

- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
- Toelichting** Een van de belangrijkste overwinteringsgebieden voor de meervleermuis.

H1831 Drijvende waterweegbree

- Doel** Behoud verspreiding, behoud omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie.
- Toelichting** De drijvende waterweegbree is in ieder geval bekend van de Hierdense beek. Voor de landelijke verspreiding van de soort is behoud van deze populatie van groot belang.

Broedvogels**A072 Wespendif**

- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud sleutelpopulatie van ten minste 100 paren.
- Toelichting** Vermoedelijk broedt meer dan een kwart van de Nederlandse wespendifen op de Veluwe. Na de grootschalige bebouwing, begin vorige eeuw, heeft de soort zich sterk uitgebreid, maar vermoedelijk zijn de aantallen de laatste decennia constant of mogelijk licht afnemend.

A122 Kwartelkoning

- Doel** Geen instandhoudingsdoelstelling.
- Toelichting** De kwartelkoning is een incidentele broedvogel.

A224 Nachtzwaluw

- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud sleutelpopulatie van ten minste 500 paren.
- Toelichting** Van oudsher is de nachtzwaluw een talrijke broedvogel van de Veluwe. De populatie is vanaf de 50-er jaren van de vorige eeuw sterk afgenomen tot een dieptepunt in het begin van de 80-er jaren. Sedertdien broedt meer bijna de helft van de Nederlandse nachtzwaluwen op de Veluwe. Daarna trad weer herstel op zodat de stand momenteel weer 100-den paren omvat. Dit niveau ligt overigens nog altijd beduidend lager dan het niveau in de 50-er jaren. Belangrijkste deelgebieden, die elk voor zich al het gewenste niveau van 40 paren voor een sleutelpopulatie overschrijden zijn het Harskampse Zand, Worth-Rhederzand, Oldenbroekse en Elspeetse Heide en Hoge Veluwe. De samenhang van deze deelpopulaties is goed, zodat voor de Veluwe als geheel van één metapopulatie kan worden gesproken.

A229 IJsvogel

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 25 paren in gunstige jaren als bijdrage aan sleutelpopulatie Veluwerand met de grote rivieren.

Toelichting De ijsvogel broedt in sterk fluctuerende aantallen langs de sprengen en vijverpartijen van de Veluwe rand. Na strenge winters kan ze geheel verdwenen zijn, maar na een reeks van zachte winters belopen de aantallen enige tientallen (bijv. 1995 26 paren).

A233 Draaihals

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding sleutelpopulatie van ten minste 100 paren.

Toelichting Van oudsher is de draaihals een bekende broedvogel, vooral door het bezetten van nestkasten. Sedert begin 70-er jaren worden nestkasten niet meer bezet. Ongetwijfeld een gevolg van de sterke afname van de populatie en daarnaast een toename van het aanbod aan (dode) berken als natuurlijke nestplaats (in oude holen van grote bonte spechten). De stand lijkt jaarlijks te fluctueren met vooral vanaf de 90-er jaren een sterk terugval tot een niveau van hooguit 50 paren; ver beneden het gewenste niveau voor een sleutelpopulatie. Op de Veluwe broedt het leeuwendeel van de Nederlandse populatie met als belangrijkste deelgebieden Kootwijker- en Harskamse Zand, Zilvense Heide, Rhederzand en Planken Wambuis. In hoeverre gesproken kan worden van een aaneengesloten metapopulatie voor de gehele Veluwe is de vraag.

A236 Zwarte specht

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud sleutelpopulatie van ten minste 300 paren.

Toelichting De zwarte specht is een broedvogel op de Veluwe vanaf 1918 in langzaam toenemend aantal. De hoogste aantallen werden vastgesteld aan het eind van de 80-er jaren. Vervolgens is het aantal enigszins teruggelopen.

A246 Boomleeuwerik

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud sleutelpopulatie van ten minste 2.000 paren.

Toelichting Van oudsher is de boomleeuwerik een talrijke broedvogel. De aantallen zijn halverwege de vorige eeuw duidelijk afgenomen, maar sinds het begin van de 70-er jaren is een opmerkelijk herstel opgetreden. Momenteel broedt de boomleeuwerik verspreid over de gehele Veluwe in een aaneengesloten metapopulatie die 1/3 van de Nederlandse populatie omvat.

A255 Duinpieper

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding sleutelpopulatie van ten minste 40 paren.

Toelichting De Veluwe is momenteel het enige gebied in Nederland waar duinpiepers broeden. Van oudsher was het een schaarse, doch gewone, broedvogel van alle stuifzanden. Tegenwoordig is het belangrijkste broedgebied het Kootwijkerzand en Harskampse Zand. Andere gebieden waar de duinpieper rond de eeuwwisseling nog broedde waren het Hulshorster- en Beekhuizerzand, Nieuw Millingse Zand, Planken Wambuis, Otterlose Zand en Deelense en Pampelse Zand. Het aantal paren leek eind vorige eeuw te stabiliseren op een niveau van 30-40 paren; net onder het gewenste niveau voor een sleutelpopulatie, vanaf 1999 viel de stand echter sterk terug met in 2002 nog slechts 5 paren. Het is van groot belang geïsoleerde deelgebieden beter te verbinden zodat de populatie als één metapopulatie kan functioneren.

A276 Roodborsttapuit

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud sleutelpopulatie van ten minste

900 paren.

Toelichting

Van oudsher is de roodborsttapuit broedvogel op de heidevelden, maar aanvankelijk vermoedelijk in bescheiden aantallen. Vanaf de 70-er jaren zijn de aantallen sterk toegenomen en tegenwoordig kunnen we spreken van een aaneengesloten

metapopulatie.

A277 Tapuit

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding sleutelpopulatie van ten minste 100 paren.

Toelichting

De tapuit was een karakteristieke broedvogel van stuifzanden zandige heidevelden. In het verleden broedden 100-den paren op de Veluwe. Het is aannemelijk dat de aantallen al vanaf het begin van de vorige eeuw door bebossing van stuifzanden en heidevelden teruglopen. Deze tendens heeft zich versterkt doorgezet vanaf de 80-er jaren, zodat momenteel hooguit nog enkele 10-tallen paren resteren.

A338 Grauwe klauwier

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding lokale populatie van ten minste 25 paren.

Toelichting

Vermoedelijk is de grauwe klauwier van oudsher een schaarse broedvogel. Het leefgebied kenmerkt zich door halfopen structuurrijke vegetatie met een hoog aanbod aan grote insecten en kleine gewervelden. De gegevens van het afgelopen decennium wijzen op een populatie van ca. 25 paren, met een dalende trend.

BIJLAGE 3

Verstoringsgebieden kernen Veluwezoom

